

Länstyrelsen
Norrbotten

VATTENMYNDIGHETEN
Bottenviken

Datum

2021-12-06

Diarienummer

537-15464-2021

Vattendelegationens möte 2021-12-02, Luleå

Närvarande:

Vattendelegationen: Johan Antti (ordförande), Eva Sundin, Karin Hansson, Katarina Eckerberg, Erik Danielsson, Richard Holmgren, Maria Wik-Persson, Lena Goldkuhl, Gunilla Forsgren Johansson, Andreas Drott (Skype).

Vattenmyndigheten: Johanna Söderasp, Yamini Lind, Hanna Lehman Silverlind, Maria Tranvik, Jonathan Fridesjö, Cecilia Sandström, Nora Kemi, Susana Goytia, Marie Wennerbäck (Skype), Susanna Böös (Skype), Nora Lindell (Skype), Elin Spegel (Skype), Jeanett Enstedt (Skype).

Övriga: Lisbeth Alakangas.

1. Mötets öppnande

2. Välkomna!

Johan Antti hälsar alla välkomna.

3. Godkännande av dagordning

Dagordningen godkännes och en av delegaterna ber att få lägga till en övrig fråga angående mängd på läsmaterialet och avstånd mellan möten.

4. Val av justerare

Lena Goldkuhl utses till justerare för mötet.

5. Föregående protokoll

Föregående protokoll läggs till handlingarna.

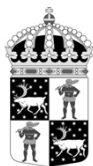
6. Läget i vattenförvaltningen

Under denna punkt ger Johanna Söderasp en kort presentation av vad som är aktuellt och på gång inom vattenförvaltningsarbetet, samt presenterar förutsättningarna för beslutsmötet. Presentationen grundar sig i dokumentet "Läget i vattenförvaltningsarbetet november 2021" och kallelsen som skickats ut inför mötet. Yamini Lind berättar om vilka ärenden som är aktuella för distriktet och hur kansliet arbetar med dessa.

7. Redovisning och förslag till hantering av tillägg

Elin Spegel, Nora Lindell och Johanna Söderasp redovisar hanteringen av de tillägg som uppkom vid vattendelegationsmötet den 20 oktober, inklusive förslaget från Bottenhavets vattendelegation.

Susana Goytia bemöter även huvudsakliga synpunkter på vattenmyndigheternas Metodbeskrivning – Påverkan från vattenkraft (inkomna genom skrivelse från delegater i Bottenhavets och Bottenvikens vattendistrikt, daterad 2021-10-18).

8. Beslut om Förvaltningsplan, Åtgärdsprogram och Miljökvalitetsnormer för 2021-2027

Förvaltningsplan

Cecilia Sandström går igenom de huvudsakliga förändringar som skett i förvaltningsplanen sedan utskicket i oktober.

Delegationens beslut:

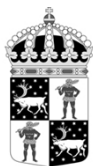
- Vattendelegationen beslutar att fastställa Förvaltningsplan 2021-2027 med tillhörande bilagor för Bottenvikens vattendistrikt enligt bifogat och vid mötet presenterat underlag.
- Vattendelegationen uppdrar till vattenmyndighetens kansli att, före publicering, göra eventuella tillägg enligt diskussion på dagens möte samt nödvändiga redaktionella justeringar som inte innebär ändringar i sak.
- Slutligt beslut om godkännande av genomförda ändringar av Förvaltningsplan 2021-2027 ska fattas av vattendelegationens ordförande senast den 22 december 2021, om inte regeringen dessförinnan beslutar något annat.
- Beslutet att fastställa Förvaltningsplan 2021-2027 träder i kraft endast under förutsättning att regeringen beslutar att inte pröva förslaget till Åtgärdsprogram 2021-2027, antingen före eller efter den 22 december 2021.
- Beslut om förvaltningsplanen tas med följande tillägg. Texten är hämtad från Bilaga 1 PM inför beslutsmöte som skickades till vattendelegationen den 16 november 2021.

a. *Inledning - kapitel 1, avsnittet "Förbättringar – gjorda och de som behöver göras". Tillägg efter sista stycket:*

De avvägningar som sker i arbetet med miljökvalitetsnormerna kan ibland uppfattas som svåra att förstå, eller som kontroversiella eller direkt felaktiga av vissa. Det är egentligen inte så märkligt, eftersom det handlar om att hitta en balans mellan vattenmiljövärden och olika samhällsintressen på en relativt övergripande nivå. Avvägningen ska enligt gällande direktiv och förordningar ske mot samhällets behov och de samhällsekonomiska kostnaderna för att göra åtgärder, inte i förhållande till en enskild aktörs intressen och ekonomiska förutsättningar.

I vissa fall kan det ändå vara aktuellt med en sänkt kravnivå för vattenmiljön, på grund av att konsekvenserna av att göra förbättringsåtgärder blir alltför långtgående för samhällets olika aktörer. I syfte att tydliggöra i vilka fall Vattenmyndigheten utreder förutsättningarna för en sådan sänkt kravnivå, ser Vattenmyndigheten över möjligheten att utveckla ett system för att i VISS redovisa vilka vattenförekomster som är föremål för en sådan utredning. Avsikten är att ge en ökad tydlighet för berörda aktörer, exempelvis parter och prövningsmyndigheter inför en tillståndsprövning eller en kommun som påbörjar arbete med en översikts- eller detaljplan.

Vattenmyndigheten ser även över möjligheten att på ett lättillgängligt

sätt beskriva på vilket sätt och i vilken form som underlag kan lämnas till nationella datavärddar, för att beaktas i Vattenmyndighetens och beredningssekretariatens arbete med normsättning och undantag.

- b. *Miljö kvalitetsnormer för vatten – kapitel 7.2 "Förklarande av kraftigt modifierade och konstgjorda vatten". Tillägg i sista stycket före tabell 45 (hela stycket redovisas här):*

Vattenmyndigheten har för avsikt att fortsätta arbetet med att ta fram utvecklade underlag och metoder för förklarande av kraftigt modifierade vatten för de typer av samhällsintressen som har nämnts ovan. För att öka transparensen och tydliggöra var det pågår ett sådant utvecklingsarbete, ser vi även över möjligheten att utveckla ett system för att redovisa vilka vattenförekomster som är föremål för pågående utredningar av exempelvis förutsättningarna för förklarande som kraftigt modifierade eller konstgjorda vatten.

- c. *Miljö kvalitetsnormer för vatten – kapitel 7.3 "Grunder för normsättningen", avsnittet "Mindre stränga krav". Tillägg genom ett nytt näst sista stycke:*

För att det ska vara tydligt i vilka fall Vattenmyndigheten utreder förutsättningarna för mindre stränga krav, ser vi även över möjligheten att utveckla ett system för att redovisa vilka vattenförekomster som är föremål för en sådan utredning. Det skulle ge en önskvärd ökad tydlighet för berörda aktörer, exempelvis parter och prövningsmyndigheter inför en tillståndsprövning eller en kommun som påbörjar arbete med en översikts- eller detaljplan. Vattenmyndigheten ser även över möjligheten att på ett lättillgängligt sätt beskriva på vilket sätt och i vilken form som underlag kan lämnas till nationella datavärddar, för att beaktas i Vattenmyndighetens och beredningssekretariatens arbete med normsättning och undantag.

Delegationen ser att beslutet inte verkställs förrän frågan om regeringen ska pröva åtgärdsprogrammet är slutligt avgjord. Om inte regeringen meddelat något beslut före den 22 december, ska beslut om godkännande och publicering av vattendelegationens ordförande, därför ske vid det senare datum som följer av regeringens beslut och inte den 22 december 2021.

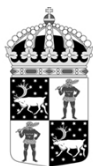
Richard Holmgren och Erik Danielsson reserverar sig mot beslutet, se bifogade reservationer med särskild motivering.

Åtgärdsprogram

Marie Wennerbäck och Elin Spegel presenterar de huvudsakliga förändringar som gjorts i åtgärdsprogrammet sedan utskicket i oktober.

Delegationens beslut:

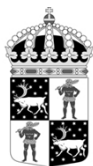
- Vattendelegationen beslutar att fastställa Åtgärdsprogram 2021-2027 för Bottenvikens vattendistrikt enligt bifogat och vid mötet presenterat underlag.

- Vattendelegationen uppdrar till vattenmyndighetens kansli att, innan publicering, göra tillägg enligt diskussion på dagens möte samt nödvändiga redaktionella justeringar som inte innebär ändringar i sak.
- Slutligt beslut om godkännande av genomförda ändringar av Åtgärdsprogram 2021-2027 ska fattas av vattendelegationens ordförande senast den 22 december 2021, om inte regeringen dessförinnan beslutar något annat.
- Beslutet att fastställa Åtgärdsprogram 2021-2027 träder i kraft endast under förutsättning att regeringen beslutar att inte pröva förslaget till Åtgärdsprogram 2021-2027, antingen före eller efter den 22 december 2021.
- Beslutet tas med tillägget att se över hur LOVA-åtgärderna i åtgärdsprogrammet ytterligare kan anpassas till förutsättningarna i Bottenviken.
- Beslutet tas med det förtydligande i åtgärdsprogrammets kap. 3 som bifogades från delegat Andreas Drott:
 - a. *Avsnitt 3, s. 54 överst på sidan under rubriken "Skogsbruk"*
Det behöver göras ett tillägg i första meningen: Inom analysområdet skogsbruk ingår åtgärder för att minska påverkan från skogsbruksverksamheter, samt historisk påverkan från flottledsrensning.
Efter meningen "Den totala kostnaden för åtgärderna kopplat till analysområde skogsbruk inom Bottenvikens vattendistrikt uppgår till cirka 1934 miljoner kronor...kronor årligen under cykeln." behöver ett tillägg göras: *Av detta är 1900 miljoner kronor kostnader för historisk påverkan från flottledsrensning.*
Jag tolkar det även som att siffran 1400 miljoner kronor i tabell 12 är fel. Den behöver i så fall ändras till 1900 miljoner kronor.
 - b. *s.53, stycke 2 under rubriken "Fysiska åtgärder"*
Efter meningen: "Dessa är fördelade på sju analysområden...ej vattenkraft." behöver ett tillägg göras: *Varje analysområde kan rymma flera olika verksamheter. Inom analysområde skogsbruk rymms exempelvis både påverkan från skogsbruk idag och historisk påverkan från flottledsrensning.*
 - c. *s.20, sista stycket*
Efter meningen: "Cirka 2700 miljoner...inom skogsbruket." behöver ett tillägg göras i nästa mening: Dessa kostnader härleds till *historisk påverkan* i form av flottledsåterställning.

Delegationen ser att beslutet inte verkställs förrän frågan om regeringen ska pröva åtgärdsprogrammet är slutligt avgjord. Om inte regeringen meddelat något beslut före den 22 december, ska beslut om godkännande och publicering av vattendelegationens ordförande, därför ske vid det senare datum som följer av regeringens beslut och inte den 22 december 2021.

Erik Danielsson ställer sig bakom beslutet men vill lämna ett särskilt yttrande, se bifogad skrivelse.

Miljö kvalitetsnormer

Yamini Lind berättar om beslutet om miljö kvalitetsnormerna, ändringar i föreskriften och vilka konsekvenser det får om regeringen väljer att besluta åtgärdsprogrammet.

Delegationens beslut:

- Vattendelegationen beslutar att anta föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster i Bottenvikens vattendistrikt (25 FS 2021:13 A12) med tillhörande bilagor.
- Vattendelegationen beslutar att förklara de vattenförekomster som anges i bilaga 3 till föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster i Bottenvikens vattendistrikt som konstgjorda eller kraftigt modifierade vattenförekomster.
- Vattendelegationen uppdrar till vattenmyndighetens kansli att, innan publicering, göra tillägg enligt diskussion på dagens möte samt nödvändiga redaktionella justeringar som inte innebär ändringar i sak.
- Slutligt beslut om godkännande av genomförda ändringar och publicering av föreskrifterna ska fattas av vattendelegationens ordförande senast den 22 december 2021.

Richard Holmgren reserverar sig mot beslutet, se bifogad reservation.

9. Beslut om att godkänna samrådssammanställningen

Cecilia Sandström presenterar framtagen samrådssammanställning som redovisar hur vattenmyndigheterna har arbetat med att ta om hand inkomna synpunkter från samrådsperioden.

Delegationens beslut:

- Vattendelegationen för Bottenvikens vattendistrikt beslutar att godkänna förslag på samrådssammanställning, inklusive bilagan för åtgärdsprogrammet.

10. Återrapporteringen

Johanna Söderasp informerar kort om återrapporteringen för 2020 och processen med att skicka ut enkät för den sista återrapporteringen för innevarande förvaltningscykel 2016-2021.

11. Övriga frågor

En av delegaterna lyfter att det hade varit bra att dela upp dagens möte till två tillfällen för att ge delegaterna rimliga villkor för att läsa igenom allt material. Det vore önskvärt att Vattenmyndigheten kunde beakta detta när det är mycket material som delegationen ska hinna gå igenom.

12. Möten under 2022

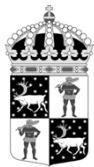
Under nästa år har vattendelegationen möten:

3 mars

22 juni

22 september (nationellt delegationsmöte)

29 november

Länsstyrelsen
Norrbotten

Datum

2021-12-02

Diarienummer

537-15464-2021

13. Mötets avslutande

Ordförande avslutade mötet.

Protokollet är upprättat av vattensamordnare Hanna Lehman Silverlind och justerat av vattenvårdsdirektör Johanna Söderasp, delegat Lena Goldkuhl, samt ställföreträdande ordförande länsråd Johan Antti.

Länsstyrelsen tillämpar digitala underskrifter varför underskrifter saknas i dokumentet.

Bilaga 1: Reservationer och särskilt yttrande

Vattendelegationen Bottenvikens möte 2.12 2021

Ärende 8 a, Reservation mot beslut om Förvaltningsplan

Etablering av kärnkraft vid Bottenviken borde beaktas

Av underlaget för beslutet borde framgå, att minst 22 kommuner i Norrland i olika former beslutat att motsätta sig planerarna på att bygga och driva en nukleär anläggning vid Bottenviken. Det gäller ett nytt kärnkraftverk med anslutande mellanlager för kärnavfall. Aktuellt markområde är på Hanhikiviudden, strax väster om Pyhäjoki, norra Österbotten. Bygget är påbörjat. När kärnkraftverket är i drift beräknas det bli en betydande källa för påverkan på den sköra havsmiljön i Bottenviken. Det särskilt i fråga om höjda vattentemperaturer och ökade nivåer av radioaktivitet. Lokaliseringen vid finska kustvatten ligger som närmast ca 15 mil från kustområden och orter längs svenska sidan av Bottenviken. Utsattheten uppstår även av att förhärskande riktning för havsströmmarna från Hanhikiviudden är mot norr och vidare ner mot syd och svenska Bottenviks-kusten. Vattenmyndigheten har, trots inlämnat samråds- yttrande om saken, inte yttrat sig om förmodade konsekvenser av kärnenergianläggningen för distriktets kuster och kustvatten. Driften kan vara igång redan inom planeringsperioden 2022-2027. Vad som då kan hända med beräknad tillförsel av kylvatten och radioaktiva isotoper, som tritium, till havsområdet har inte beaktats i förvaltningsplanen. Enligt ansökan om miljötillstånd från byggherren, Fennovoima, blir utsläppen från den finsk-ryska atomreaktorn betydligt värre än från något annat kärnkraftverk i drift längs finska kusten. De fruktade miljöriskerna för vatten och ekosystem i Bottenviken framgår utförligare i samrådsyttrandet från Nätverket Kärnkraftsfritt Bottenviken.

Vattendirektivet är svensk lag och gäller i hela landet

Ramdirektivet för Vatten är numera svensk lag. Mycket tyder dock på att den inte respekteras fullt ut. Om regeringen och riksdagen tillåter alltför mycket av undantag från direktivet; klassar rutinemässigt ner vattenförekomsternas status och sänker kraven på vattenkvalitet, så riskerar Vattendirektivet att bara bli ett till intet förpliktigande utanpåverk. Syftet med lagen är förbättrande vatten.

För en hållbar vattenförvaltning måste vårdandet och återskapandet av rena och oförstörda vatten inom Bottenvikens vattendistrikt vara av absolut högsta samhällsintresse för hela Sverige som svenska Sa'pmi.

Erik Danielsson, Delegat i Bottenvikens Vattendelegationen

Särskilt yttrande till protokollet ärende 8, beslut om Åtgärdsprogram

Areella näringar och frivilliga åtgärder

Miljöförbättrande åtgärder inom jord- och skogsbruk lär inte få någon betydande genomslag med frivillighet. För miljöförbättringar krävs mer, som ekonomiska stimulanser och samförstånd. Miljöstöd till riktade åtgärder för vattenvård inom det särskilt konkurrensutsatta jordbruket i norra Sverige är en förutsättning för att uppnå bättre status på vatten i jordbrukslandskap och kustvatten.

Åtgärder för rena vatten och friska fiskbestånd

En annan livsmedelsfråga är möjligheterna för fiske och fiskodling. Ett obehagligt faktum är de konstaterat höga nivåerna av dioxiner och dioxinliknande ämnen i Bottniska havets kustvattenförekomster. Det gör att de marina födoavgiften begränsas. Den fisk som fångas i havet uppvisar halter av dioxin som gör den olämplig som människoföda enligt EU. Enligt Livsmedelsverkets kostråd bör nästan halva befolkningen inte äta Östersjöfisk

Ett annat förhållande som kräver åtgärder är de höga halterna av kvicksilver i sjöar och vattendrag inom distriktet. Sverige förhåller gällande numera att av det metylkvicksilver som förs ut (i bunden form till organiska partiklar) från land till sjöar och vattendrag kommer ca 60 % från skogsmark och 40 % från våtmarker. (Skogsstyrelsens rapport 2020/1). Tillförseln från mark till vatten är möjlig att reducera. Beprövat är tekniker för återskapande av våtmarker. För skogsbruket finns miljöanpassade metoder att behandla marken. Det går att undvika plöjning av betydande arealer för etablering av träd-plantager och sedan låta blottad jord erodera / rinna ut i sjöar och vattendrag bidrar till ytterligare koncentration av kvicksilver och miljögifter. De som mellanlagrats i den orörda skogsmarkens övre skikt efter nedfall från lufthavet. Tillfört kvicksilver ansamlas sedan i vattenlevande organismer, fisk och sediment. För Vattenförekomsternas kemiska status kan förbättras med förändrade bruksmetoder i skogen.

Behov av samförstånd mellan myndigheter

Av samrådsredogörelsen framgår brister i samverkan mellan myndigheter med tillsynsansvar. Några vill inte dela med sig uppgifter om förorenade områden eller register över djurhållning. Avgörande för arbetet med den hållbara vattenförvaltningen är att våra offentliga myndigheter arbetar i samförstånd. För full kostnadsnytta måste våra statliga och kommunala tillsynsmyndigheter vara öppna för ömsesidigt informationsutbyte och transparens. Med samarbetande myndigheter underlättas genomförande av de åtgärder som behövs för att minska förekomsterna av förorenande miljögifter och näringsämnen i yt- och grundvatten.

Miljöanpassad vattenkraft och geografisk rättvisa

För utvinningen av vattenkraften krävs omgående miljöanpassningar om vi ska nå målen i Brundtlandrapporten och Riokonventionen om biologisk mångfald och en hållbar framtid. Ett förändringsbenägenhet land, som Sverige, kan inte ha en elproduktion som till 45 procent (vattenkraftens del i elsystemet) inte är miljöanpassad! Vattenkraft utan miljöanpassning leder inte till ett hållbart samhälle.

De produktions-uppoffringar som behövs för miljöanpassningar av vattenkraften är av en storleksordning som utan problem ryms inom marginalerna för variationer mellan olika år. Vattenkraften varierar mellan plus/minus 20 TWh från år till år; för en acceptabel miljöanpassning beräknas högst 3-7 TWh tas i anspråk.

Det befarade produktionsbortfall som uppstår om vattendirektivets krav på miljöåtgärder genomförs utan undantag kommer förmodligen att mer än väl kompenseras av de ökande vattenflödena i älvarna som följd de större nederbördsmängder som kommer med klimatförändringarna.

Regeringens krav, som stöds av de flesta partier i riksdagen, ligger på högst 1,5 TWh i anspråk av kraft-utvinningen. Det skulle inte bli tillräckligt för att genomföra några åtgärder av betydelse i våra större hårt reglerade älvar, som Umeälven, Skellefteälven och Luleälven. Dessa skulle då kvarstå som biologiskt dysfunktionella vattendrag. Att enbart hålla fokus på kraftproduktion och inte balansera den med nödvändiga miljöåtgärder går emot all ekologisk

vetenskap. Det leder samhället till ekosystem-kriser och kännbara förluster av biologisk mångfald.

De kommuner och bygder i norr varifrån vattenkraften huvudsakligen utvinns och levereras måste av rättvisa få tillbaka biologiska värden i form av levande vattenmiljöer med ekosystemtjänster. De som gått förlorade vid tidigare alltför våldsamma ingrepp i de fritt strömmande vattnen för utvinning av fallhöjder med dämningar och vattenregleringar.

Erik Danielsson, Deleгат i Bottenvikens Vattendelegationen

Reservation mot beslut om miljö kvalitetsnormer avseende vattenkraft

Miljö kvalitetsnormerna för vattenkraft är efter beslut bindande med stark rättskraft vid kommande omprövningar av miljö villkoren för vattenkraften. Normerna kan inte heller överklagas. Normernas juridiska status ställer mycket höga krav på att det underlag och de bedömningar som ligger till grund för besluten är heltäckande och korrekt.

Jag har vid ett antal tillfällen påpekat brister i Vattenmyndigheternas tillämpning av gällande regelverk och skriftligen bett om förtydliganden, ref. till tidigare inlämnade skrivelser daterade 2021-02-12 samt 2021-10-18. Delvis har mina frågor besvarats men enligt min uppfattning inte på ett tillfredsställande sätt och några konkreta ändringar i tillämpning och metodval har inte gjorts.

Beslut om normer som är fattade utifrån ett otillräckligt underlag och med en metodik som innebär en uppenbar risk att ett stort antal åtgärder kommer att behöva genomföras utan någon egentlig nytta för miljön men med påtaglig påverkan på vattenkraften och till mycket höga kostnader. Exempel på brister i underlaget är att miljönytta och kostnader för produktionsförluster inte har värderats på ett kvalificerat sätt. Utredning av orimliga kostnader med hjälp av samhällsekonomiska analyser har inte heller genomförts vare sig på vattenförekomst- eller avrinningsområdesnivå.

Risken är också att de kommande omprövningarna kommer att bli långt utdragna och komplexa processer. Det finns också en risk att aktörer kommer att ifrågasätta beslut och underlag kring normsättningen, med förnyad hantering hos vattenmyndigheten och i förlängningen regeringen som följd.

Sammantaget anser jag att beslutsunderlaget avseende vattenkraft inte svarar upp mot de krav som regelverket ger uttryck för. Vattenmyndigheten redovisar också att en metodutveckling och dialog med andra nationella myndigheter som Svenska Kraftnät pågår vilket visar på osäkerheten avseende normernas relevans i dagsläget. Därmed anser jag att det inte är lämpligt att fatta beslut nu utan att det istället krävs en förnyad kvalificerad översyn av normerna i dialog med de nationella myndigheterna inom området.

Beslutet bör därmed enligt min mening skjutas upp tills dess bristerna åtgärdats.

2021-12-02

Richard Holmgren